

Etnobotanik Kullanım Olanakları Üzerine Bir Araştırma: Rize Kentsel Açık Yeşil Alanlar Örneği

Erdi EKREN^{1*} Ömer Lütfü ÇORBACI²

^{1*} Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Kahramanmaraş, Türkiye

² Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Rize, Türkiye

Geliş Tarihi: 31.05.2021

Kabul Tarihi: 05.08.2021

Basım Tarihi: 31.12.2021

Atf yapmak için: Ekren, E. & Çorbacı, Ö.L. (2021). Etnobotanik Kullanım Olanakları Üzerine Bir Araştırma: Rize Kentsel Açık Yeşil Alanlar Örneği. *Anadolu Çev. ve Hay. Dergisi*, 6(4), 487-497.

How to cite: Ekren, E. & Çorbacı, Ö.L. (2021). A Study on Ethnobotanical Possibility of Uses: The Example of Rize Urban Open Green Spaces. *J. Anatolian Env. and Anim. Sciences*, 6(4), 487-497.

*ID: <https://orcid.org/0000-0003-1223-3568>
ID: <https://orcid.org/0000-0002-8763-3163>

***Sorumlu yazarın:**

Erdi EKREN
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü,
Kahramanmaraş, Türkiye
✉: ekren@ksu.edu.tr

Öz: İnsanlık tarihi kadar eskiye dayanan bitki-insan ilişkileri yüzyıllar boyunca nesilden nesile aktararak günümüze kadar ulaşmıştır. İnsanlar ile bitkiler arasındaki ilişkileri bütün yönleriyle ele alan etnobotanik bilimi de bu konuda çok önemli bir role sahiptir. Etnobotanik kavramı kısaca "bitkilerin yerel halk tarafından kullanımı" olarak ifade edilebilir. Etnobotanik çalışmalar; yerel halkların kültürlerinin korunmasına ve gelecek nesillere aktarılmasına, biyolojik çeşitliliğin korunmasına, kırsal kalkınmaya destek olunmasına, nadir, endemik ve nesli tükenme tehlikesi altında olan türlerin tespit edilerek bu türlerin korunması için gerekli verilerin sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Çalışma kapsamında Rize kentsel açık yeşil alanlarında etnobotanik kullanım olanaklarına sahip toplam 160 farklı bitki taksonu tespit edilmiştir. Bu bitkiler tıbbi, gıda ve diğer amaçlarla (mobilyacılık, yakacak odun, boyar madde, güzel koku amaçlı vb.) kullanımları bakımından değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda, 160 bitkiden; 155 tanesi tıbbi amaçlı kullanım, 116 tanesi gıda amaçlı kullanım, 111 tanesi ise hem tıbbi hem de gıda amaçlı kullanım, 96 tanesinin ise diğer amaçlarla kullanım olanaklarına sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda Rize ilinin etnobotanik kullanım olanakları açısından çok önemli bir potansiyele sahip olduğu ortaya konmuştur. Sahip olunan bu zenginliğin yöre insanına doğru bir şekilde tanıtılması bitki çeşitliliğinin sürdürülebilirliğini sağlamanın yanı sıra ilin kalkınmasında da önemli bir rol üstlenecektir.

Anahtar kelimeler: Etnobotanik, kentsel açık yeşil alanlar, Rize.

A Study on Ethnobotanical Possibility of Uses: The Example of Rize Urban Open Green Spaces

Abstract: Plant-human relations, which date back to the history of humanity, have been transferred from generation to generation for centuries and have reached the present day. Ethnobotany science, which deals with all aspects of the relationships between humans and plants, plays a very important role in this regard. The concept of ethnobotany can be briefly expressed as "the use of plants by the local people". Ethnobotanical studies; It helps to protect the cultures of local peoples and transfer them to future generations, protect biodiversity, support rural development, identify rare, endemic and endangered species and provide necessary data for the protection of these species. Within the scope of the study, a total of 160 different plant taxa with ethnobotanical usage opportunities were determined in the urban open green areas of Rize. These plants have been evaluated in terms of their use for medicinal, food and other purposes (furniture, firewood, dyestuff, fragrance, etc.). As a result of this evaluation, from 160 plants; It was determined that 155 of them were for medical use, 116 were for food use, 111 were for both medical and food use, and 96 were for other purposes. In this context, it has been revealed that the province of Rize has a very important potential in terms of ethnobotanical use possibilities. The accurate introduction of this wealth to the local people will play an important role in the development of the province as well as ensuring the sustainability of plant diversity.

***Corresponding author's:**

Erdi EKREN
Kahramanmaraş Sutcu Imam University,
Faculty of Forestry, Department of Landscape
Architecture, Kahramanmaraş, Turkey
✉: ekren@ksu.edu.tr

Keywords: Ethnobotany, urban open green areas, Rize.

GİRİŞ

Etnobotanik kavramı, Yunanca halk anlamına gelen “ethnos” kelimesi ile bitki anlamına gelen “botanikos” kelimelerinden türemiş ve ilk kez J.W. Harshberger tarafından 1895 yılında kullanılmıştır (Albayrak, 2019). Kısaca “bitkilerin yerel halk tarafından kullanımı” olarak ifade edilebilecek olan etnobotanik kavramı daha geniş bir ifadeyle; “Bir yörede yaşayan halkın çevresinde bulunan bitkilerden çeşitli gereksinimlerini karşılamak üzere yararlanma bilgisi ve o bitkiler üzerine etkileri” şeklinde tanımlanmaktadır (Saraç vd., 2013).

Bitkiler sahip oldukları; form, doku, koku, mevsimsel renklenme (çiçek, yaprak, meyve, dal-sürgün), zamansal değişim (büyüme, yaprak dökme) gibi özellikleri ile duyularımıza hitap ederek yaşadığımız dış mekânlardan hoşnut olmamıza katkı sağlarken fonksiyonel açıdan da dinamik ve daha yaşanılabilir mekânlar oluşturmaktadır (Sarı & Kardeş, 2018). Bitkilerden faydalanma yolları değişik kültürlere göre farklılıklar gösterse de, insanlar tarih boyunca bitkileri; besin, ısınma, savunma, hissettiği duyguları dışa vurma ve en önemlisi şifa bulma gibi çeşitli amaçlarla kullanmışlardır. Etnobotanik bilim dalının ortaya çıkmasında da tıbbi bitkilerin yüzyıllardan beri çeşitli hastalıkların tedavisinde kullanılması önemli rol oynamıştır (Kendir & Güvenç, 2010; Yıldız vd., 2010a). Tıbbi bitkiler konusunda en eski kaynak olarak nitelendirilen ve adını belgeyi dünyaya duyuran isim olan George Maurice Ebers’ten alan “Ebers Tıp Papirüsü” belgesinin M.Ö. 1550’li yıllara ait olduğu düşünülmektedir. Bu belgede; hastalığın çeşidi, gerekli olan ilaç miktarı ve ilacın hazırlanışını içeren 811 reçete bulunmaktadır (Karamanoğlu, 1977). Tıp biliminin ilerlemesiyle tedavi amaçlı kullanılan bitkiler sentetik ilaçların temelini oluşturmuş ancak bu ilaçların faydalarının yanı sıra yan etkilerinin de ortaya çıkması (Kızıllar, 2008) ayrıca “doğaya dönüş” akımının bütün dünyada yaygınlaşmasıyla halk ilaçlarına olan ilgi artmaktadır (Sadıkoğlu, 1998; Tarakçı Eren vd., 2021; Yıldız vd., 2010b).

Etnobotanik çalışmalar; insanların bitkilerle olan ilişkisini ortaya koymasının yanı sıra biyolojik çeşitliliğin korunması, kırsal kalkınmaya destek olma, nadir, endemik ve nesli tükenme tehlikesi altında olan türlerin tespit edilerek bu türlerin korunması için gerekli önlemlerin alınması konusunda ihtiyaç duyulan verilerin sağlanması adına oldukça önemlidir (Baytop, 1999; Kendir ve Güvenç, 2010).

Ülkemiz; Avrupa-Sibirya, Akdeniz ve İran-Turan fitocoğrafik bölgeleri ve bu bölgelerin geçiş zonlarını barındırması, çeşitli coğrafi ve iklim özelliklerine sahip olması gibi nedenlerle önemli bir flora çeşitliliğine sahiptir. Ülkemizdeki toplam bitki taksonu sayısı 11.707’dir. Bu bitkilerden 3.649 tanesi endemiktir. Ayrıca, endemizm

oranı da %31,82’dir (Güner vd., 2012). Ülkemiz sahip olduğu endemizm oranı ile bu konuda Avrupa’nın en zengin ülkelerinden biridir (Yılmaz vd., 2019). Zengin floristik çeşitliliğimiz ve halk kültürümüzün birleşmesi sonucu etnobotanik açıdan da önemli bir bilgi hazinemiz bulunmaktadır (Tarakçı Eren & Düzenli, 2017). Bu kapsamda ülkemizde yapılmış etnobotanik çalışmalarına genel bir bakış ve arşiv niteliği taşıyan çalışmada Sadıkoğlu (1998), 1928-1997 yılları arasında etnobotanik ile ilgili 765 adet çalışma tespit ederken, Kendir ve Güvenç (2010) ise 1998-2008 yıllarını kapsayan çalışmalarında 91 etnobotanik çalışmayı değerlendirerek özetlemiştir.

Artan nüfus baskısı, kentleşme ve son zamanlarda dünyanın birçok bölgesinde hissedilen iklim değişikliğine bağlı olarak küresel ısınma ve kuraklık beraberinde çevre sorunlarını da getirmektedir (Bayramoğlu ve Ercan Oğuztürk, 2020). Kentleşmenin beraberinde birçok çevre sorununu ortaya çıkardığı Rize ili doğal yapısından kaynaklanan zengin bir bitki örtüsüne sahiptir. Anşin (1980) Rize ilinde 222’si endemik olmak üzere 2239 takson saptandığını belirtmiştir. Çorbacı vd., (2020) ise Rize ili kentsel açık yeşil alanlarında 305 farklı taksonun bulunduğunu tespit etmişlerdir. Rize ili sahip olduğu bu bitkisel çeşitlilik kapsamında önemli bir etnobotanik kullanım potansiyelini de barındırmaktadır. Rize ili bütünü değerlendirildiğinde arazi kullanımının en yoğun olduğu alan 570 hektar ile kent merkezidir (Yüksek, 2017). Bu çalışma, Rize kentsel açık yeşil alanlarında kullanılan bitkilerin etnobotanik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla yürütülmüştür. Bu kapsamda bitkilerin; tıbbi, gıda ve diğer amaçlarla faydalanılan kısımlarının, kullanım amaçlarının ve yöntemlerinin belirlenmesi ve kayıt altına alınması hedeflenmiştir.

MATERYAL ve METOT

Araştırmanın ana materyalini Rize kentsel açık yeşil alanlarındaki mevcut bitki varlığı oluşturmaktadır. Bu alanlarda bitki varlığını oluşturan ve etnobotanik kullanım olanaklarına sahip olduğu tespit edilen tüm ağaç, ağaççık, çalı ve yer örtücü bitkiler çalışma kapsamında yer almıştır. Aynı zamanda araştırmanın ana konusunu oluşturan bitkilerin etnobotanik kullanım özelliklerine yönelik literatür de araştırma materyali olarak değerlendirilmiştir.

Çalışma kapsamında incelenen kentsel açık ve yeşil alanlar Tablo 1’de verilmiştir. Bu alanların belirlenmesinde, alanlar içerisinde etnobotanik kullanım olanakları sunan bitkilerin bulunması ve takson sayılarının çok olması dikkate alınmıştır.

Çalışma kapsamında incelenen kentsel açık ve yeşil alanların konumları ise Şekil 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma kapsamına alınan kentsel açık ve yeşil alanlar.
Table 1. Urban open and green areas included in the study.

Kısaltma	Parkın Adı	Takson Sayısı
A	15 Temmuz Demokrasi Parkı	35
B	28 Ağustos Fetih Parkı	29
C	Isırlık Tabiat Parkı	64
D	Kale Parkı	10
E	RTEÜ Zihni Derin Yerleşkesi	116
F	Sahil Camii Parkı	11
G	Sahil Parkı/Mesut Yılmaz Parkı	87
H	Tuzcuoğlu Memiş Ağa Parkı	19
I	Ziraat Botanik Parkı	125

RTEÜ: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışma kapsamına alınan kentsel açık ve yeşil alanlarda etnobotanik kullanım olanaklarına sahip bitkiler ve bu bitkilerin; tıbbi amaçlı kullanılan kısımları, tıbbi amaçlı kullanışları, gıda amaçlı kullanılan kısımları, gıda amaçlı kullanışları ve diğer amaçlarla (mobilyacılık, yakacak odun, boyar madde, güzel koku amaçlı vb.) kullanımları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Çalışma kapsamında tespit edilen bitki taksonları ve etnobotanik kullanım olanakları (Duke vd., 2002; Caballero vd., 2003; Türkan vd., 2006; Bulut, 2008; Koyuncu vd. 2009; Mete, 2009; Deniz vd., 2011; Altay & Karahan, 2012; Saraç vd., 2013; Gül, 2014; Korkmaz & Karakurt, 2014; Korkmaz & Alpaslan, 2015; Mustafa vd., 2015; Kocabaş & Gedik, 2016; Lall, 2018; Surat, 2020).

Table 2. Plant taxa detected within the scope of the study and their ethnobotanical use possibilities.

Latince Adı	Tıbbi Kısım	Tıbbi Amaçlı Kullanışı	Gıda Kısım	Gıda Amaçlı Kullanışı	Diğer Kullanımları	Bulunduğu Bölge
İBRELİ AĞAÇLAR VE AĞAÇCIKLAR						
<i>Abies concolor</i> (Gord. & Glen.) Lindl.	1, 12	Romatizma, akciğer hastalıkları, deri hastalıkları tedavisinde kullanılabilir.	1	Çayı yapılabilir.	Yılbaşı ağacı olarak kullanılabilir.	I
<i>Abies nordmanniana</i> (Stev.) Spach. subsp. <i>nordmanniana</i>	1, 9	Mikropları temizleyici ve öldürücü, romatizmayı iyileştirici, idrar söktürücü, balgam söktürücü, damar bütücü, yara iyileştirici olarak kullanılabilir.	-	-	Çelenk düzenleme ve ev gereçleri yapımında kullanılabilir.	B
<i>Araucaria angustifolia</i> (Bert.) O. Kuntze	1, 7, 12	Varis, solunum yolu enfeksiyonları, yorgunluk, anemi tedavisinde kullanılabilir.	10	Tohumu pişirilerek yenilir.	-	I
<i>Cedrus atlantica</i> (Endl.) Carr. ‘Glauc’	7	Kabuğundan elde edilen yağ ağrı kesici, antiseptik, rahatlatıcı ve muhtelif deri hastalıkları tedavisinde kullanılabilir.	-	-	Yağı böcek uzaklaştırıcı olarak kullanılabilir.	E, I
<i>Cedrus deodara</i> (Roxb.) G. Don	1, 7	Hazımsızlık, deri hastalıkları, ateş, romatizma, kanser, felç epilepsi tedavisinde kullanılabilir.	-	-	Odunu mobilya yapımında ve yakacak olarak kullanılabilir.	B, C, E, F, G, I
<i>Cedrus libani</i> A.Rich.	1, 6, 9	Nasır tedavisi, akne, dermatit, egzama, nezle, bronşit, artrit, romatizma, sistit ve mantar hastalıklarının tedavisinde kullanılabilir.	-	-	Odunu mobilya yapımında ve yakacak olarak kullanılabilir.	B, C, F
<i>Cryptomeria japonica</i> (Thunb. ex L.f.) D.Don	12	Bel soğukluğu tedavisinde kullanılabilir.	-	-	Odunu mobilya yapımında ve yakacak olarak kullanılabilir.	B, C, E, G, I
<i>Cupressus sempervirens</i> L.	9	Öksürük tedavisinde kullanılabilir.	15	Çayı yapılabilir.	Reçinesi güzel koku vermek ve güvelerden korumak amaçları ile odunu ise mobilya yapımında ve yakacak olarak kullanılabilir.	A, C, F, G, I
<i>Cycas revoluta</i> Thunb.	-	-	6	Nişastası yapılabilir.	-	A, E, I
<i>Ginkgo biloba</i> L.	1	Antioksidan, psikiyatrik bozukluklar, dolaşım ve kalp sağlığı, beyin fonksiyonları, göz sağlığı ve hafıza kaybı tedavisinde kullanılabilir.	10	Kavrulup yenilir.	-	E, I
<i>Juniperus virginiana</i> L.	1	Öksürük, soğuk algınlığı tedavisinde kullanılabilir.	1	Çayı yapılabilir.	Odunundan elde edilen yağ güvelerden koruyucu olarak, odunu ise mobilya ve kalem yapımında kullanılabilir.	G
<i>Picea abies</i> (L.) H.Karst.	4	Solunum yolu, deri, kas-iskelet sistemi bozukluklarının tedavisinde kullanılabilir.	4	Çayı yapılabilir.	Odunu mobilyacılıkta kullanılabilir.	C, E, G, I
<i>Pinus brutia</i> Ten.	2, 12	Çiçek tozları suyla karıştırılıp içilerek hemoroid tedavisinde, reçinesi mide ülseri ve ayak çatlak-yarıklarının tedavisinde kullanılabilir.	-	-	Odunu inşaatçılıkta ve kapı-pencere yapımında, oklava ve merdane yapımında ve yakacak olarak kullanılabilir.	I
<i>Pinus griffithii</i> (Hook.f.) Parl.	12	Saç derisinde oluşan kepek, sinüzit, egzama ve başıgıcık güçlendirme tedavisinde kullanılabilir.	-	-	Reçine keman yaylarında, mühür mumu ve vernik yapımında kullanılabilir.	E
<i>Pinus nigra</i> Lamb.	9	Guatr tedavisinde kullanılabilir.	-	-	Odunu mobilya yapımında, yakacak olarak, oklava ve merdane yapımında kullanılabilir.	G
<i>Pinus pinaster</i> Aiton	12	Solunum yolu ve idrar yolları enfeksiyonlarında, öksürük, soğuk algınlığı, grip, ciltte oluşan yara, yanık, iltihap, çiban tedavisinde kullanılabilir.	-	-	Odunu yakacak olarak kullanılabilir.	B, E, G

Şekil 1. Çalışma alanlarının konumu (URL 1).

Figure 1. Location of study areas.

Tablo 2’de bitkilerin tıbbi ve gıda amaçlı kullanılan kısımları şu şekilde numaralandırılmıştır; 1: yaprak, 2: çiçek, 3: meyve, 4: sürgün, 5: dal, 6: gövde, 7: kabuk, 8: kök, 9: kozalak, 10: tohum, 11: tomurcuk, 12: reçine, 13: yalancı meyve, 14: meyve sapı, 15: olgunlaşmamış kozalak, 16: özsuğu, 17: soğan, 18: toprak üstü kısımları, 19: egzokarp, 20: balsam. Bitki taksonlarının buldukları bölgeler ise Tablo 1’e göre verilmiştir. İlgili başlık altında kullanım olanağı sunmayan bitkiler ise (-) işareti ile belirtilmiştir.

Tablo 2. Devamı.

Table 2. Continuing.

<i>Pinus pinea</i> L.	10	Borçşit, verem, akciğer ve kalp hastalıklarının tedavisinde kullanılabilir.	10	Tohumu yenilebilir. Pastacılıkta ve yemeklerde kullanılabilir. Çamfıstığı yağı yemek yağı olarak kullanılabilir.	Odunu yakacak olarak kullanılabilir. Kozalakları süs olarak kullanılabilir.	C, E, G, I
<i>Pinus sylvestris</i> L.	16	Solunum yolu hastalıkları, tüberküloz, mide ağrısı tedavisinde kullanılabilir.	-	-	Odunu yakacak olarak, kozalaklar dekoratif amaçlı süs eşyası, sepet vb. yapımında kullanılabilir.	C, I
<i>Taxus baccata</i> L.	1	Kanser tedavisinde kullanılabilir.	13	Yalancı meyvelerin etli kısmı yenilebilir fakat çekirdek kısmı zehirli olduğu için dikkat edilmelidir.	Odunu mobilyacılıkta, lambri, oymacılık, tornacılık ve yay yapımında kullanılabilir.	C, E
<i>Thuja orientalis</i> (L.) Franco	10	Ağız ve diş sağlığı tedavisinde kullanılabilir.	-	-	Genç sürgünleri boya elde etmede odunu ise tütüsü olarak kullanılabilir.	E, F, G, I
İBRELİ ÇALILAR						
<i>Juniperus communis</i> L. 'Hibernica'	10	İdrar yolları iltihabı, egzama ve romatizma tedavisinde kullanılabilir. İştah açma, şekeri düşürme ve ağz kokusunu önlemede kullanılabilir.	-	-	Odunu mobilyacılıkta kullanılabilir.	C, E, F, G
GENİŞ YAPRAKLI AĞAÇLAR VE AĞAÇCIKLAR						
<i>Acer palmatum</i> Thunb. 'Atropurpureum'	6	Bağışıklık sistemini güçlendirmede ve idrar yolu tedavisinde kullanılabilir.	16	Pastacılıkta, meyve salatalarında, dondurmacılıkta, yemekler ile çay ve kahvede tatlandırıcı olarak kullanılabilir.	Odunu yakacak olarak kullanılabilir.	E, I
<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	3	El ayak şişmesi, varis, hemoroit ve nefes darlığı tedavisinde kullanılabilir.	1, 2	Çayı yapılabilir.	-	C, G
* <i>Ailanthus altissima</i> (Mill.) Swingle	1	İshal ve dizanteri tedavisinde kullanılabilir. Çayı kabız edici olarak kullanılabilir.	1	Çayı yapılabilir.	Odunu mobilya yapımında ve yakacak olarak kullanılabilir.	E, G, I
<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn.	18	Hemoroit ve mide ağrısı tedavisinin yanı sıra yara temizleme ve kan durdurma amacıyla da kullanılabilir.	-	-	Yaprağı yem olarak kullanılabilir. Odunu kalıp tahtası, sandık ve dolap yapımında kullanılabilir.	E
<i>Amygdalus orientalis</i> Millier	-	-	3	Meyveleri yenilebilir.	-	E
<i>Arbutus unedo</i> L.	1, 3, 6, 8	Gastrointestinal rahatsızlıklar, ürolojik problemler, dermatolojik problemler, kardiyovasküler uygulama, böbrek hastalıkları, hipertansiyon, kalp hastalıkları, diyabet, ishal tedavilerinde ve idrar söktürücü olarak kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilebilir, reçel ve pekmez yapılabilir.	Gövdesi baston yapımında kullanılabilir.	A, C
<i>Betula pendula</i> Roth	1, 7, 11	İltihap giderici, safra söktürücü, terletici, idrar arttırıcı, gut, romatizma, böbrek taşı, egzama ve sef ile cilt ve deri hastalıklarının tedavisinde kullanılabilir. Saç dökülmesini engellemede ve kepeğe karşı kullanılabilir.	1, 7, 16	Yapraklarından çay yapılabilir. Kabuk çorba ya da ekmekek yapımında kullanılabilir. Özsuyu tatlıdır ve çiğ ya da pişirilerek tüketilebilir.	Odunu mobilya ve ayakkabı yapımının yanı sıra yakacak olarak kullanılabilir. Genç dalları sepet ve keçi tasması yapımında, yaprakları ise kıyafet ve yün boyamak için kullanılabilir. Reçinesi böcek kovucu olarak kullanılabilir.	E, G
<i>Camellia japonica</i> L.	2, 10	Yanık tedavisinde kullanılır. Tohumlarından elde edilen yağ saç bakımında kullanılabilir.	1, 2, 10	Tohumdan yemeklik bir yağ elde edilebilir. Çiçekler yemeklerde kullanılabilir. Yapraklarından çay yapılabilir.	-	I
<i>Carpinus betulus</i> Mill.	1	Kanama durdurucu ve yara iyileştirmede kullanılabilir. Ayrıca yapraklarından damıtılan su göz losyonu olarak kullanılabilir.	-	-	Odunu kazma ve kürek sapı yapımında kullanılır. Kabağundan sarı boya elde edilebilir.	C, G
<i>Castanea sativa</i> Mill.	1, 2, 3, 7	Tansiyon düşürücü, soğuk algınlığı, mide rahatsızlıkları, öksürük, kanamayı kontrol etmede, yaraların iyileşmesine yardımcı olmakta ve ishale karşı kullanılabilir.	2, 10	Tohumu yenilebilir. Çiçekleri bal hammaddesi içerir.	Odunu ve sürgünü mobilyacılıkta, kerestecilikte, sepet ve sandalye iskeleti yapımında kullanılabilir.	C, I
<i>Catalpa bignonioides</i> Walter	1, 3, 7	Kabuğu sindirimi artırır ve metabolizmayı geliştirir, böbrek hastalıkları, boğmaca, sıtma, astım, bronşit, öksürük, kanser hastalıklarının tedavisinde kullanılabilir.	-	-	-	C
<i>Ceratonía siliqua</i> L.	3	Kansızlık, grip, farengit, soğuk algınlığı, astım-bronşit, ishal kesici, kemik erimesi ve böbrek sancısı tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilebilir. Pekmez ve reçel yapılabilir.	-	E
<i>Cercis siliquastrum</i> L.	1, 2	Çiçekler antiseptik olarak, yaprakları ise sıtma ve ishal tedavisinde kullanılabilir.	1, 2	Çiçekleri ve yaprakları tüketilebilir.	Odunu mobilyacılıkta kullanılabilir.	C, E, I
<i>Cinnamomum camphora</i> (L.) Presl.	1, 2, 5, 8	Kalp rahatsızlıkları, zatürre gibi solunum şikâyetleri, enfeksiyonlar, ishal ve histeri, böbrek, mantar, hemoroit, sindirim, diş, öksürük, soğuk algınlığı, uçuk tedavisinde kullanılabilir.	1, 4	Yapraklar baharat olarak kullanılabilir. Genç sürgünler pişirilerek yenilebilir.	Yaprakları hayvan yemi olarak kullanılabilir.	F
<i>Cornus florida</i> L.	2, 5, 8	Sıtma, ishal, ses kısıklığı, kızamık, mide yıkama tedavisinde kullanılabilir.	-	-	Odunu mobilyacılıkta kullanılabilir. Kökünden kırmızı boya elde edilebilir. Soyulan dalları diş fırçası olarak kullanılabilir.	E
<i>Cornus mas</i> L.	3	İshal, bağırsak rahatsızlıkları, safrayı kesmede ve ateş düşürmede kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilebilir. Marmelat ve reçel yapımında kullanılabilir.	Çekirdeklerinden mürekkep yapılabilir.	C, I
<i>Corylus avellana</i> L.	1, 8, 10	Romatizma, siyatik, diş ağrısı, müshil, ateş düşürücü, hafıza güçlendirme, uykusuzluk, bağışıklık ve şeker hastalığı tedavisinde kullanılabilir.	10	Tohumu çerez olarak yenilebilir. Pasta, baklava, ekmekek vb. yapımında kullanılabilir.	Odunu yakacak ve herak olarak kullanılır. Sürgün ve yaprakları sepet ve sandalye yapımı, ahırların tabanına sermede kullanılır.	C, E
<i>Crataegus crus-galli</i> Mill.	2, 3	Yüksek tansiyon ve zayıf kalp tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilebilir.	-	E

Table 2. Devamı.

Table 2. Continuing.

<i>Cydonia oblonga</i> Mill.	1, 3, 8, 10	Kabızlık, ishal, uçuk, rinit, öksürük, yara iyileşmesi, dizanteri, boğaz ağrısı, sinirlilik, dizüri, uykusuzluk, öksürük, soğuk karın krampları, ishal, ateş, diyabet, idrar komplikasyonları, solunum bozuklukları, ülser ve hemoliz tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilir.	-	E, G
<i>Diospyros kaki</i> Thunb.	3	Kabızlık, hemoroit, ishal, bronşit, öksürük, kolesterol ve hipertansiyon tedavisinde kullanılabilir.	3, 10	Meyveleri yenilir. Pekmez, marmelat ve reçel yapımında kullanılabilir. Kavrulmuş tohumları kahve yerine kullanılabilir.	Oduyu mobilyacılıkta kullanılır. Meyvelerden elde edilen tanen, bira yapımında, ayrıca boyamada ve ahşap koruyucu olarak kullanılabilir.	B, C, I
<i>Elaeagnus x ebbingei</i> Door.	2	İdrar söktürücü, ateş düşürücü olmasının yanı sıra kanser tedavisinde kullanılabilir.	2, 3	Meyveleri yenilir. Çiçekleri bal hammaddesi içerir.	-	C
<i>Elaeagnus umbellata</i> Thunb.	1, 2, 3	İdrar söktürücü, ateş düşürücü olmasının yanı sıra kanser tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilir. Çiçekleri bal hammaddesi içerir.	Oduyu mobilyacılıkta, kereste ve yakacak olarak kullanılabilir.	C
<i>Eriobotrya japonica</i> (Thunb.) Lindl.	1, 3	Romatizma, öksürük ve balgam tedavisinde kullanılabilir. Nefes açıcı olarak yararlanabilir.	3	Meyveleri yenilir. Çiçekleri bal hammaddesi içerir.	-	B, C, E, F, G, I
<i>Eucalyptus camaldulensis</i> Dehn.	1, 5	Soğuk algınlığı, öksürük, göğüs enfeksiyonları, ateş düşürme ve sinüzit tedavisinde kullanılabilir.	-	-	Oduyu yakacak olarak kullanılır. Bataklık alanların kurutulmasında ve sivrisinekleri uzaklaştırılmasında da kullanılabilir.	C, G
<i>Fagus sylvatica</i> L. 'Atropurpurea'	7, 10	Bronşit, astım ve cilt temizliği tedavisinde kullanılabilir.	7, 10	Tohumundan yağ elde edilebilir ve meyveleri yenilir. Çiçekleri bal hammaddesi içerir. Kaynatılarak içilebilir.	Oduyu mobilyacılıkta, kereste, oyuncak üretiminde ve yakacak olarak kullanılabilir.	G
<i>Feijoa sellowiana</i> Berg.	18	Sindirim rahatsızlıkları, ishal, diş ağrıları, öksürük, şeker, yüksek tansiyon, kalp, dizanteri tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilir.	-	I
<i>Ficus carica</i> L.	1, 3	Sigil, diş ağrısı, mayasıl, hemoroit, ve eklem ağrıları tedavisinde kullanılabilir. Anne sütü artırıcı olarak da yararlanabilir.	3	Meyveleri yenilir. Marmelat, reçel ve hoşaf yapımında kullanılabilir.	-	C, E, G, I
<i>Fraxinus excelsior</i> L.	1, 6, 7	Migren, kabızlık, romatizma ve böbrek kumlarını düşürme tedavisinde kullanılabilir.	-	-	Oduyu mobilyacılıkta, kereste, tekne yapımında ve yakacak olarak kullanılabilir.	B, C, G, I
<i>Hovenia dulcis</i> Thunb.	3	Diyabet, karaciğer ve alkol bağımlılığı tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilir.	Oduyu kereste ve yakacak olarak kullanılabilir.	C
<i>Juglans regia</i> L.	1, 3, 10, 19	Şeker, kolesterol düşürücü, yaraları temizleme, kurt düşürücü, incinme sonucu oluşan ağrı, saç dökülmesi, sivilce ve astım tedavisinde kullanılabilir.	10	Tohumu çerez olarak yenilir. Pasta, baklava, ekmek vb. yapımında kullanılabilir.	Oduyu mobilyacılıkta, kereste, tekne yapımında ve yakacak olarak kullanılabilir. Güvelerden korunma amacı ile de kullanılabilir.	B, C
<i>Koelreuteria paniculata</i> Laxm.	2, 3	Romatizma hastalıkları, bağırsak, böbrek rahatsızlığı, deri hastalıkları, ateş düşürücü, öksürük kesici, idrar söktürücü, yangı giderici amaçlarla tedavilerde kullanılabilir.	1, 3, 4	Pişirilerek tüketilebilir.	-	C
<i>Lagerstroemia indica</i> L.	1, 2, 7	Kanama durdurucu, ateş düşürücü ve müşil olarak kullanılabilir.	2	Çayı yapılabilir.	-	A, C, E, G, I
<i>Laurus nobilis</i> L.	1, 10	Kolesterol düşürücü, grip, nezle, soğuk algınlığı, diş ağrısı, hazmi kolaylaştırma, romatizma ağrısı, kabızlık, sindirim bozuklukları, göz hastalıkları ve ağrı tedavilerinde kullanılabilir. Saç bakımında kullanılabilir.	1, 3	Çayı ve yağ yapılabilir, yemek ve salatalara katılabilir.	Oduyu kereste ve yakacak olarak kullanılır. Parfüm, losyon ve sabun yapımında kullanılabilir.	A, C, E, I
<i>Ligustrum japonicum</i> Thunb.	3	İdrar söktürücü olarak kullanılabilir.	-	-	Yapraklarından boyar madde elde edilebilir.	B, C, E, F, H, I
<i>Liquidambar orientalis</i> Mill.	12	Deri hastalıkları, mide ülseri ve yanık yaraları tedavisinde kullanılabilir.	1	Taze yaprakları yemek yapımında kullanılabilir.	Kabuğu tütüsü olarak kullanılabilir.	C, H, I
<i>Liquidambar styraciflua</i> L.	20	Ateş düşürücü ve yatıştırıcı olarak kullanılabilir.	-	-	Oduyu mobilyacılıkta, kereste ve yakacak olarak kullanılabilir.	E, H, I
<i>Liriodendron tulipifera</i> L.	7	Kalp tedavisinde kullanılabilir.	7, 8	Tatlandırıcı olarak kullanılabilir.	Oduyu mobilyacılıkta kullanılır.	E
<i>Magnolia grandiflora</i> L.	7	Bağırsak solucanları ve romatizma tedavisinde kullanılabilir.	7	Çayı yapılabilir.	Oduyu mobilyacılıkta kullanılır.	A, B, C, D, E, G, H, I
<i>Malus floribunda</i> Siebold ex Van Houtte	3	Akciğer, pankreas ve prostat kanseri riskini azaltır, alzheimer, diş ve bağırsak tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilir, marmelat ve reçel yapılabilir.	Oduyu yakacak olarak kullanılır.	G
<i>Melia azedarach</i> L.	1	Sedef hastalığı tedavisinde kullanılabilir.	1	Çayı yapılabilir.	Meyveleri tespah yapımında kullanılır.	C
<i>Mespilus germanica</i> L.	7	Grip ve böbrek taşı tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilir. Hoşaf ve reçel yapılabilir.	Oduyu yakacak olarak kullanılır.	E
<i>Morus nigra</i> L. 'Pendula'	1, 3	Kanser, kan şekeri düşürücü, ağız yaraları, idrar söktürücü, sindirim, kansızlık ve halsizlik tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilir. Pekmez, marmelat ve reçel yapılabilir.	Kemençe yapımında kullanılır.	D, E, G, I
<i>Olea europaea</i> L.	1, 3	Kanser, beyin, göz, yangı, osteoporoz, sindirim, yara iyileştirme, tansiyon ve şişlik tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilir. Yağı elde edilebilir.	Oduyu mobilyacılıkta, kereste ve yakacak olarak kullanılabilir.	A, B, I
<i>Paulownia tomentosa</i> Steud.	6	Tıbbi kömür (aktif kömür) olarak kullanılabilir.	-	-	Oduyu mobilyacılıkta, kereste ve yakacak olarak kullanılır. Kurşun kalem yapımında ve hayvan yemi olarak kullanılabilir.	G
<i>Platanus orientalis</i> L.	1, 3	Kemik, romatizma, prostat, böbrek taşı, ishal, yanık, saç, iltihap ve bel fitiği tedavisinde kullanılabilir.	1	Çayı yapılabilir.	Oduyu mobilyacılıkta, kereste ve yakacak olarak kullanılır.	C, D, G, H
<i>Populus nigra</i> L.	11, 5, 7	Hemoroit, diş, romatizma ve kabızlık tedavisinde kullanılabilir.	1, 7	Çayı yapılabilir.	Oduyu mobilyacılıkta, kömür elde etmede, kereste ve yakacak olarak kullanılabilir.	G, I

Tablo 2. Devamı.
Table 2. Continuing.

<i>Prunus armeniaca</i> L.	3, 10	Mide ve bağırsakların tedavisinde kullanılabilir.	3, 10	Meyveleri yenilebilir. Marmelat ve reçel yapılabilir. Tohumu kırılarak yenilir.	-	E
<i>Prunus avium</i> L.	3, 14	Kan temizleyici, cilt lekeleri, mide yaraları, zayıflama, damar sertliği, romatizma tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilebilir. Marmelat ve reçel yapılabilir.	Odunu mobilyacılıkta ve yakacak olarak kullanılabilir.	C, G, I
<i>Prunus cerasus</i> L.	3, 14	Gözü kuvvetlendirir, İdrar, göz ve şeker tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilebilir. Marmelat ve reçel yapılabilir.	Meyve ve yapraklarından boya elde edilebilir.	E
<i>Prunus domestica</i> L.	3	Mide ve bağırsakların tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilebilir.	Kabuktan sarı boya elde edilebilir.	E, G, I
<i>Prunus laurocerasus</i> L.	1, 10	Şeker hastalığı, ülser, böbrek rahatsızlıkları, öksürük, spazm, incinme sonucu oluşan ağrı ve yanık tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilebilir. Marmelat ve reçel yapılabilir.	Yapraklardan boya elde edilebilir.	A, B, C, D, E, F, G, H, I
<i>Prunus persica</i> (L.) Batsch	1, 10	Sindirim sistemi, ödem, gastrit, boğmaca, öksürük ve bronşit tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilebilir. Marmelat ve reçel yapılabilir.	Yapraklarından yeşil meyvelerden gri boya elde edilir. Yaprakları koku giderici olarak kullanılabilir.	G
<i>Punica granatum</i> L.	2, 3	Şeker, tansiyon, kabızlık, bağırsık sistem ve ağız yaraları tedavisinde kullanılabilir.	10	Tohumları direkt olarak yenilir. Ya da suyu çıkartılıp nar ekşisi olarak salatalara lezzet verici olarak kullanılabilir.	Sirke, boya, mürekkep ve kolonya yapımında kullanılır.	C, E, G
<i>Pyrus communis</i> L.	3	Sindirim sistemi, ödem, gastrit, boğmaca, öksürük ve bronşit tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilebilir. Pekmez, marmelat ve reçel yapılabilir.	Odunu mobilyacılıkta ve yakacak olarak kullanılabilir.	C, E, G
<i>Quercus robur</i> L.	7	Burun tıkanıklığı açıcı ve kanama durdurucu olarak kullanılabilir. Ayrıca, bağırsak problemleri, dizanteri, aralıklı ateş ve kanamaların tedavisinde de kullanılabilir.	10	Tohumlar pişirilerek tüketilebilir. Ekmek yapımında tahıllarla karıştırılabilir.	Odunu mobilyacılıkta, kereste, travers, elektrik direkleri, çit, tekne yapımında ve yakacak olarak kullanılabilir.	C
<i>Quercus rubra</i> L.	7	Bağırsak problemlerinin tedavisinde kullanılabilir.	10	Tohumlar pişirilerek tüketilebilir.	Odunu mobilyacılıkta, kereste, travers, elektrik direkleri, çit, tekne yapımında ve yakacak olarak kullanılabilir.	E
* <i>Robinia pseudoacacia</i> L.	2	Sakinleştiricidir, kabız ve safra tedavisinde kullanılabilir.	2	Çiçekleri bal hammaddesi içerir.	Odunu mobilyacılıkta, kasa yapımında ve yakacak olarak kullanılabilir.	C, E, G, I
<i>Salix babylonica</i> L.	1, 7	Romatizma ve ateş düşürme tedavisinde kullanılabilir.	7	Ekmek yapımında tahıl ununa ilave edilebilir.	Odunu arıcılıkta, mobilyacılıkta, sepet yapımında, ambalaj, tarım aletlerinde, lif levha, kontrplak ve maden direği yapımında kullanılır.	B, C, D, E, G
<i>Salix caprea</i> L.	1, 7	Ateş düşürücü, romatizma ve dişeti iltihapları tedavisinde kullanılabilir.	4, 7	İç kabuk ve genç sürgünler çiğ ya da pişirilerek tüketilebilir. İç kabuk kurutulup öğütülerek ekmek yapımında kullanılabilir.	Süpürge ve sepet yapımında kullanılır.	C, E
<i>Salix nigra</i> Marshall	7	Bel soğukluğu, yumurtalık ağrıları, romatizma, artrit, gut, otoimmün hastalıkların enflamatuvar evreleri, ishal, dizanteri, ateşli hastalıklar, nevrjji ve baş ağrısının tedavisinde kullanılabilir.	1, 7	Kabuk ve yaprak yenilebilir.	Mobilyacılıkta, kapı, kutu, varil, barut ve sepet yapımında kullanılır.	G
<i>Sorbus aucuparia</i> L.	1, 3, 7	Bağırsık sistem, cilt, tansiyon, kan şekeri ve idrar söktürücü tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyve yenilebilir.	Kabukları, tabaklamada ve kumaş boyamada kullanılır.	E
<i>Tamarix tetrandra</i> Pallas	5, 7	İç kanama, yara ve iltihap giderme, ishal ve dizanteri tedavisinde kullanılabilir.	2, 6, 7	Çayı yapılabilir.	Dalları süpürge yapımında kullanılır.	I
<i>Tilia rubra</i> DC.	1, 2	İdrar arttırıcı, terletici, göğüs yumuşatıcı, öksürük, astım, mide, bağırsak yumuşatıcı, iltihaplı yara, nezle ve grip tedavisinde kullanılabilir.	1, 2	Çayı yapılabilir.	Odunu mobilyacılıkta, kereste, ambalaj yapımında ve yakacak olarak kullanılabilir.	B, G
<i>Ziziphus jujuba</i> Mill.	1, 3	Öksürük, bronşit, nezle, bağırsak iltihabı ve tansiyon tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilebilir.	Odunu kereste ve yakacak olarak kullanılabilir.	E
GENİŞ YAPRAKLI ÇALILAR						
<i>Berberis vulgaris</i> L.	1, 3, 7, 8	Soğuk algınlığı, sindirim bozuklukları, diş, ağız içi yaralanmaları, dizanteri, safra, iştahsızlık ve ateş düşürme tedavilerinde kullanılabilir.	3	Meyveler yenilebilir. Çay, şurup, marmelat ve reçel yapılabilir.	-	G
* <i>Camellia sinensis</i> L.	1	İshal, kanser ve idrar hastalıklarının tedavisinde kullanılabilir.	1	Çayı yapılabilir.	Toprak üstü kısımlarından süpürge yapılabilir.	A, E, G, H, I
<i>Cestrum elegans</i> (Brongn.) Schtdl.	2	Astım tedavisinde kullanılabilir.	1	Çayı yapılabilir.	-	I
<i>Cestrum nocturnum</i> L.	1	Baş ağrısı, uykusuzluk, soğuk algınlığı tedavisinde kullanılabilir.	1	Çayı yapılabilir.	-	I
<i>Clerodendrum bungei</i> Steud.	1, 2, 3	Tümör, rahim sarkması, baş ağrısı, baş dönmesi ve çiban tedavisinde kullanılabilir.	-	-	-	I
<i>Cornus sanguinea</i> L.	3, 10	Ateş düşürme tedavisinde kullanılabilir.	3	Marmelat ve reçel yapılabilir.	Tohumlar sabun yapımında kullanılır. Meyvelerinden boya elde edilebilir. Genç gövdeler sepet yapımında kullanılır. Odun kömürü ve ok sapı yapılabilir.	C
<i>Daphne odora</i> Thunb.	1, 2, 6	Sirt ağrısı, kas ağrısı, boğaz ağrısı, cilt hastalıkları ve görme bozuklukları tedavilerinde kullanılabilir.	-	-	Çiçekler koku amaçlı kullanılır.	A, E, I
<i>Datura stramonium</i> L.	1	Astım, öksürük, kramp, ruhsal hastalıklar, sinir hastalıkları ve felç tedavilerinde kullanılabilir.	-	-	-	H
<i>Elaeagnus pungens</i> Thunb. 'Maculata Aurea'	1, 6	Astım, öksürük, ishal ve hemoroit tedavisinde kullanılabilir.	3, 10	Meyve ve tohumları çiğ ya da pişirilerek yenilebilir. Meyvelerinden şerbet yapılabilir.	Macun yapımı ve ağız gargarası amaçlarıyla kullanılabilir.	D
<i>Euonymus japonicus</i> Thunb.	6, 7	İdrar söktürücü ve tonik olarak kullanılabilir.	1	Yaprakları kaynatılarak tüketilebilir.	Yaprakları gıda boyası olarak kullanılır.	E, G, I
<i>Gardenia jasminoides</i> J.Ellis	3	Ateş düşürme tedavisinde kullanılabilir.	2	Çiçekleri yenilebilir.	-	A, C, E, G, I

Tablo 2. Devamı.

Table 2. Continuing.

<i>Geranium sanguineum</i> L.	2	İdrar söktürme, ödem atılması, bağırsak rahatsızlığı, ağrı tedavisi, kan şekeri dengeleme, boğaz tahrişi ve kanamaların durdurulması, kulak ve diş ağrısı, cilt ve mortuk tedavilerinde kullanılabilir.	1	Yaprakları ezilerek, yağı çıkarılarak ve su içerisinde haşlanarak kullanılabilir.	-	H	
<i>Hibiscus syriacus</i> L.	1	İdrar ve balgam söktürme, parazit dökme, ateş düşürme, mide ağrısı ve dizanteri tedavisinde kullanılabilir.	1, 2	Genç yapraklar ve çiçekler çiğ ya da pişirilerek tüketilebilir. Çiçek ve yapraklarından çay elde edilebilir.	Yapraklarından saç şampuanı, çiçeklerinden boya elde edilebilir.	B, C, E, G, I	
<i>Hydrangea macrophylla</i> (Thunb.) Ser.	1	Kan şekeri düşürme tedavisinde kullanılabilir.	1	Çayı yapılabilir. Tatlandırıcı olarak kullanılabilir.	-	B, C, E, G, H, I	
<i>Ilex aquifolium</i> L.	3	Meyveler kusturucudur. İdrar ve balgam söktürme, ateş düşürme ve müşil tedavisinde kullanılabilir.	1, 3	Çayı yapılabilir. Meyveleri kahve ikamesi olarak tüketilebilir.	İnek ve koyunlar için kış yemi olarak kullanılabilir.	C, E	
<i>Jasminum fruticans</i> L.	2	Baş ağrısı, farenjit, idrar söktürme ve kurt düşürme tedavisinde kullanılabilir.	-	-	Dalları süpürge yapımında kullanılabilir.	C, E, I	
<i>Kerria japonica</i> (L.) DC	2	Öksürük ve kadın hastalıkları tedavisinde kullanılabilir.	-	-	-	C, I	
<i>Lantana camara</i> L.	1, 2	Astm, sıtma, kabakulak, bel ağrısı ve ateş düşürme tedavisinde kullanılabilir.	1	Çayı yapılabilir.	-	A, G, I	
<i>Lavandula angustifolia</i> Mill.	2	Psikolojik rahatsızlıkların tedavisinde kullanılabilir.	2	Çayı ve yağı yapılabilir.	-	A, E, G, I	
<i>Lycium barbarum</i> L.	3	Böbrek ve karaciğer tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyve suyu yapılabilir.	-	E	
<i>Mahonia aquifolium</i> (Pursh) Nutt.	3	İştah ve halsizlik kaybını gidermede kullanılabilir.	3	Çiğ veya pişmiş kullanılabilir.	-	B	
<i>Nerium oleander</i> L.	1	İdrar söktürme ve kalp kuvvetlendirme amacıyla kullanılabilir.	-	-	-	A, B, C, E, G, I	
<i>Paeonia suffruticosa</i> Andr.	8	Verem, boğaz ağrısı, kanamayı durdurma, boğmaca, öksürük, sara, sinir yatıştırma, gut ve kramp tedavisinde kullanılabilir.	1	Çayı yapılabilir.	-	A, I	
<i>Pyracantha coccinea</i> M.Roem.	8	Böbrek taşı düşürme tedavisinde kullanılabilir.	3	Reçeli ve marmeladı yapılabilir.	-	B, G	
<i>Rhododendron ponticum</i> L.	18	Baş ağrısı ve egzama tedavisinde kullanılabilir.	2	Çiçekleri bal hammaddesi içerir.	Sandalye iskeleti yapılabilir.	A, E, G, I	
<i>Ribes orientale</i> Desf.	3	Bağırsak tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyvesi yenilir.	-	E	
<i>Rosmarinus officinalis</i> L.	1, 2, 5	İdrar söktürme, hazımsızlık ve tansiyon tedavisinde kullanılabilir.	1, 2	Çayı yapılabilir. Baharat olarak kullanılabilir.	-	A, C, E, G, I	
<i>Spartium junceum</i> L.	1, 2	Böbrek ve safrakesesi taşlarını düşürme, idrar ve balgam söktürme, kabızlık, romatizma, kalp hastalıkları ve mesane hastalıklarının tedavisinde kullanılabilir.	-	-	Gövdesi süpürge yapımında kullanılabilir.	E	
<i>Stevia rebaudiana</i> (Bert.)	1	Antihipertansiyon ve antihiperlipemisi tedavisinde kullanılabilir.	1	Doğal tatlandırıcı olarak kullanılabilir.	-	E, I	
<i>Symphoricarpos orbiculatus</i> Moench	1, 7, 8	Göz tedavisinde kullanılabilir.	-	-	Odunu ok şaftı yapımında kullanılabilir. Meyvesi balık yemi, ilaç, sabun ve el losyonu yapımında kullanılabilir.	C	
<i>Syringa vulgaris</i> L.	2, 7	Ateş, romatizma ve siyatik tedavisinde kullanılabilir.	-	-	Çiçekler koku amaçlı kullanılabilir.	G, I	
<i>Teucrium fruticans</i> L.	1	Gut ve karaciğer tedavisinde kullanılabilir.	-	-	-	I	
<i>Vaccinium myrtillus</i> L.	3	Şeker hastalığı ve bronşit tedavisinde kullanılabilir.	3	Reçel, marmelat ve komposto yapılabilir.	-	C, E	
<i>Viburnum opulus</i> L.	3, 7	Böbrek taşı düşürme, idrar söktürme, idrar yolu iltihabı, şeker hastalığı, prostat, kramp, kas gerginlikleri ve menstrüal sancı tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilir. Reçel, marmelat ve komposto yapılabilir.	-	C, G	
TURUNÇGİLLER							
<i>Citrus bergamia</i> Risso	3	Kan şekeri, kolesterol, kemik ve kilo verme tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilir. Meyve suyu, reçel ve marmelat yapılabilir.	Çiçekler koku amaçlı kullanılabilir.	I	
<i>Citrus japonica</i> var. <i>margarita</i> (Lour.) Guillaumin	3	Sindirim sistemi, bağırsak sistemi, deri, grip, soğuk algınlığı, akciğer ve stres tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilir. Meyve suyu, reçel ve marmelat yapılabilir.	Odunu kaşık ve tütsü yapımında kullanılabilir. Çiçekler koku amaçlı kullanılabilir.	A, E, G, I	
<i>Citrus limon</i> L. Bum.	3	Kanser, kilo verme, nezle, grip, soğuk algınlığı, kolesterol ve damar tıkanıklığı tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilir. Meyve suyu, reçel ve marmelat yapılabilir.	Odunu kaşık ve tütsü yapımında kullanılabilir. Çiçekler koku amaçlı kullanılabilir.	A, E, G, I	
<i>Citrus reticulata</i> L.	2, 3	Spazm, mide hastalıkları, damar sertleşmesi, soğuk algınlığı, cilt, safra, karaciğer, şeker hastalığı ve zayıflama tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilir. Meyve suyu, reçel ve marmelat yapılabilir.	Odunu kaşık ve tütsü yapımında kullanılabilir. Çiçekler koku amaçlı kullanılabilir.	A, E, I	
<i>Citrus sinensis</i> L.	3	Kabızlık tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilir. Meyve suyu, reçel ve marmelat yapılabilir.	Odunu kaşık ve tütsü yapımında kullanılabilir. Çiçekler koku amaçlı kullanılabilir.	A, E, I	
PALMIYELER							
<i>Chamaerops excelsa</i> Thunb. (syn. <i>Trachycarpus fortunei</i> (Hook.) H.Wendl.)	3, 8	Burun kanaması, hematemez, dışkıda kan, metroraji, bel soğukluğu ve diğer zührevi hastalıkların tedavisinde kullanılabilir.	-	-	Halat, çuval ve diğer kaba kumaş yapımında kullanılabilir.	H, I	
<i>Phoenix canariensis</i> Hort.	-	-	3	Meyveleri yenilir.	-	G, I	
<i>Washingtonia filifera</i> (Linden ex André) H.Wendl. ex de Bary	-	-	3	Meyveleri yenilir.	Yaprakları sandalet, çadı ve sepet yapmak için kullanılabilir. Gövde pişirme kapları yapmak için kullanılabilir.	B, G, H	
SUKKULENTLER							
<i>Agave americana</i> L.	1, 8, 16	İshal, dizanteri, saç, diş, idrar söktürme ve bağırsak tedavisinde kullanılabilir.	-	-	Tekstil ve elyaf yapımında kullanılabilir.	E, I	

Table 2. Devamı.

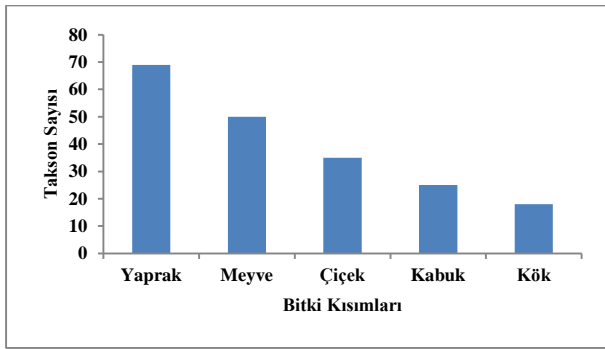
Table 2. Continuing.

<i>Aloe barbadensis</i> Mill.	1	Göz hastalıkları, dalak, karaciğer, yanık, egzama, kutanöz laşmanyazis ve deri bozuklukları tedavisinde kullanılabilir.	-	-	-	E, I
<i>Opuntia ficus indica</i> (L.) Mill.	-	-	3	Meyveleri yenilebilir. Meyve suyu, reçel ve marmelat yapılabilir.	-	I
YER ÖRTÜCÜLER						
<i>Acanthus mollis</i> L.	1, 2	Karaciğer, mide, ağrı kesici ve yara tedavisinde kullanılabilir.	1, 2	Çayı yapılabilir.	-	I
<i>Allium sativum</i> L.	17	Tansiyon, yılan ve böcek ısırıkları, parazitler, kronik öksürük ve bulaşıcı hastalıklar ile çıban tedavisinde kullanılabilir.	17	Soğanları yenilebilir.	-	E
<i>Calendula officinalis</i> L.	2	Karaciğer, safra kesesi, mide rahatsızlıkları, gastrit, ülser, sedef, egzama, mantar, yara ve iltihap tedavisinde kullanılabilir.	2	Çayı yapılabilir. Çiçekleri yenilebilir. Baharat olarak kullanılabilir.	Boya elde edilebilir.	A
<i>Lilium candidum</i> L.	3, 8	Burun kanaması, hematemez, dışkıda kan, metroraji, bel soğukluğu ve diğer zührevi hastalıkların tedavisinde kullanılabilir.	-	-	Halat, çuval ve diğer kaba kumaş yapımında kullanılabilir.	E
<i>Narcissus pseudonarcissus</i> L.	17	Yanık, yara, histeri ve epilepsi tedavisinde kullanılabilir.	-	-	-	E, I
<i>Nepeta x faassenii</i> Bergmans ex Stearn	1, 2	Yılan ve akrep sokması, kalp, karaciğer ve böbrek hastalıkları tedavisinde kullanılabilir.	1, 2	Çayı yapılabilir.	-	A, E
<i>Ophiopogon japonicus</i> (Thunb.)	8	Akciğer ve mide hastalıkları ile ağız yaraları tedavisinde kullanılabilir.	-	-	-	E, G, I
<i>Pelargonium peltatum</i> Ait.	8	Solunum yolu hastalıkları tedavisinde kullanılabilir.	-	-	-	A, E, I
<i>Phytolacca americana</i> L.	1, 3	Ağrı azaltma tedavisinde kullanılabilir.	-	-	-	I
<i>Primula vulgaris</i> Huds.	1, 8	Öksürük tedavisinde kullanılabilir.	-	-	-	A, E, G
		üstü kısımları				
<i>Ruscus colchicus</i> Yeo	8	Bağırsak tedavisinde kullanılabilir.	-	-	-	I
<i>Salvia officinalis</i> L.	1, 2	Bronşit, ülser, gut, romatizma, iltihaplanma, baş dönmesi, titreme, felç ve ishal tedavisinde kullanılabilir.	1	Çayı yapılabilir.	-	A, E
<i>Santolina chamaecyparissus</i> L.	1, 2	Spazm çözme ve adet tedavisinde kullanılabilir.	1	Yaprakları yemeklere katılabilir.	Dezenfektan yapımında	A, E, H, I
<i>Solanum nigrum</i> L.	1, 3	Ağrı azaltma tedavisinde kullanılabilir.	-	-	-	I
<i>Tagetes patula</i> L.	1, 2	İştahsızlık, gaz, mide ağrısı, kolik, bağırsak kurtları, dizanteri, kadın hastalıkları, öksürük, soğuk algınlığı, kabakulak, göz ve ülser tedavisinde kullanılabilir.	2	Yiyecek ve içeceklerde hoş koku bileşeni olarak kullanılabilir.	Çiçekleri sivrisinek kovucu olarak kullanılabilir.	A, E, I
<i>Thymus serpyllum</i> L.	1, 2	Astım, boğaz ağrısı, sıtma, epilepsi, sakinleştirici, ishal önleyici, kan dolaşımı, romatizma, adet bozukluğu ve yara tedavisinde kullanılabilir.	1	Çayı yapılabilir. Yaprakları yemeklere katılabilir.	-	A
<i>Viola odorata</i> Linn.	18	Boğaz iltihabı, öksürük, baş ağrısı, soğuk algınlığı ve bronşit tedavisinde kullanılabilir.	1, 2, 11	Yaprakları, çiçekleri veya tomurcukları yemeklere katılabilir.	Çiçekler koku amaçlı	E, I
<i>Zantedeschia aethiopica</i> (L.) K. Spreng	18	Çıban, yanık, gut, iltihap, böcek ısırığı, romatizma, yara, astım, soğuk algınlığı, grip, baş ağrısı, mide ekşimesi, enfeksiyon, kısırlık, solunum problemleri ve boğaz ağrısı tedavisinde kullanılabilir.	8	Nişasta yapımında kullanılabilir.	-	E, I
SARILICI VE TIRMANICILAR						
<i>Actinidia deliciosa</i> (A Chev) Liang et Ferguson 'Hayward'	3, 8	Hepatit, ödem, romatizma, mide kanseri, meme kanseri, dişeti iltihabı, doğal kan inceltici, idrar yolu, karaciğer, idrar söktürücü ve ateş düşürme tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilebilir. Meyve suyu, reçel ve marmelat yapılabilir.	-	E, I
<i>Campsis radicans</i> (L.) Seem.	8	Terleme ve yara tedavisinde kullanılabilir.	-	-	-	B, E, I
<i>Hedera helix</i> L.	1	Mide ağrısı ve yanık tedavisinde kullanılabilir.	-	-	Yaprağı sandalye yapımında kullanılabilir.	E, I
<i>Lonicera caprifolium</i> L.	1, 2, 3, 10	Bağırsak, mide, spazm çözme, yumuşatma, balgam ve idrar söktürme tedavisinde kullanılabilir.	2, 3	Meyveleri az miktarda yenilebilir. Çayı yapılabilir.	Çiçekler koku amaçlı	E, G, I
<i>Passiflora edulis</i> Sims	1	Uykusuzluk, epilepsi, ülser ve hemoroit tedavisinde kullanılabilir.	3	Pastacılıkta ve yemeklerde kullanılabilir.	-	I
<i>Polygonum perfoliatum</i> L.	18	İdrar söktürme, sırt ağrısı, kan dolaşımı, dizanteri, enterit, çıbanlar ve apseler, zehirli yılan ısırıkları, hematüri, bulanık idrar ve travmatik yaralanma tedavisinde kullanılabilir.	1, 10	Genç yaprakları ve sürgünleri yenilebilir.	Elyaf ve halat yapımında	E, I
<i>Rubus fruticosus</i> L.	18	Diyabet ve kanser tedavisinde kullanılabilir.	3	Meyveleri yenilebilir. Meyve suyu, reçel ve marmelat yapılabilir.	-	G
<i>Rubus idaeus</i> L.	18	Kanser ve egzama tedavisinde kullanılabilir.	3, 4	Meyveleri yenilebilir. Meyve suyu, reçel ve marmelat yapılabilir.	-	G
<i>Trachelospermum jasminoides</i> (Lindl.) Lem.	18	Romatizma, boğaz ağrısı, çıban ve apselerin tedavisinde kullanılabilir.	2	Sıcak içeceklerle tat katıcı olarak eklenebilir.	-	A, E, G, I
<i>Wisteria sinensis</i> Sweet.	1, 2	Safra, mide kanseri ve meme kanseri tedavisinde kullanılabilir.	1, 2	Yapraklar ve çiçekler çay ikamesi olarak kullanılabilir.	-	B, C, E, G, I
<i>Vinca major</i> L.	18	Kanser, idrar söktürme, tansiyon, iştah açma, mikrop öldürme, hafıza güçlendirme, baş ağrısı ve baş dönmesi tedavisinde kullanılabilir.	1	Çayı yapılabilir.	-	A, E, G, I
<i>Vitis vinifera</i> L.	1, 3	Hafızayı güçlendirme, kanser, karaciğer, akciğer, başışıklık sistemi, migren, demans, astım, ağız ülseri ve kansızlık tedavisinde kullanılabilir.	1, 3	Meyveleri yenilebilir. Meyve suyu, pekmez, şarap, komposto, reçel ve marmelat yapılabilir. Yapraktan sarma yapılabilir.	-	B, E, F, G, H, I

Önemli Not: Tablodaki ifadelerin tümü etnobotanik kullanım olanaklarıdır. Kesinlikle modern tıbbın tavsiyeleri değildir.

Çalışma alanlarında etnobotanik kullanım olanaklarına sahip toplam 160 farklı bitki taksonu tespit edilmiştir. Bu bitkilerin 155 tanesi (%97) tıbbi amaçlı kullanım, 116 (%73) tanesi gıda amaçlı kullanım, 111 (%69) tanesi ise hem tıbbi hem de gıda amaçlı kullanım özelliklerine sahiptir. Ayrıca çalışma alanındaki bitkilerin diğer kullanım alanları (mobilyacılık, yakacak odun, boyar madde, güzel koku amaçlı vb.) incelendiğinde, 96 (%60) tanesinin farklı kullanım olanaklarına sahip olduğu tespit edilmiştir.

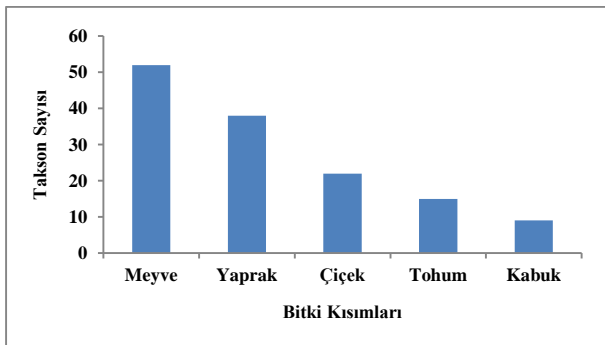
Şekil 2’de görüldüğü üzere tıbbi amaçlı kullanım olanaklarına sahip 155 bitkinin en çok kullanılan kısımları incelendiğinde bu bitkilerden; 69’unun (%45) yapraklarının, 50’sinin (%32) meyvesinin, 35’inin (%23) çiçeğinin, 25’inin kabuğunun (%16) ve 18’inin (%12) kökünün kullanılabilirliği tespit edilmiştir.

Şekil 2. Tıbbi amaçlı kullanım olanaklarına sahip bitkilerin en çok kullanılan kısımları.

Figure 2. The most used parts of plants with medicinal uses.

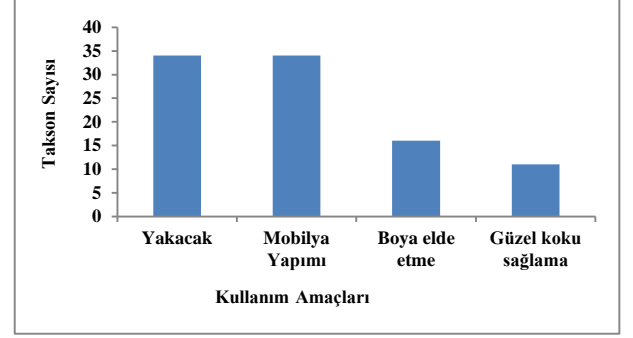
Şekil 3’te görüldüğü üzere gıda amaçlı kullanım olanaklarına sahip 116 bitkinin en çok kullanılan kısımları incelendiğinde bu bitkilerden; 52’sinin (%45) meyvelerinin, 38’inin (%33) yapraklarının, 22’sinin (%19) çiçeğinin, 15’inin (%13) tohumunun ve 9’unun (%8) kabuğunun kullanılabilirliği tespit edilmiştir.

Şekil 3. Gıda amaçlı kullanım olanaklarına sahip bitkilerin en çok kullanılan kısımları.

Figure 3. The most used parts of plants with food uses.

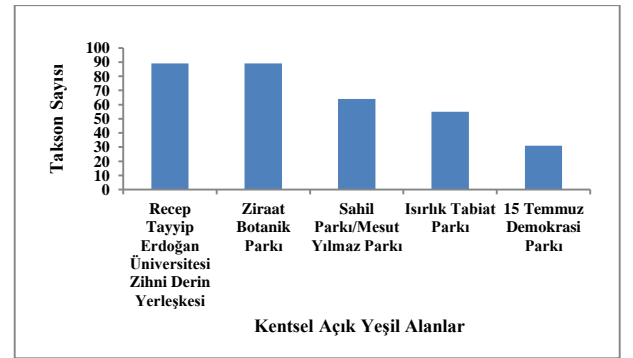
Şekil 4’te görüldüğü üzere diğer amaçlarla kullanılabilir 105 bitki incelendiğinde bu bitkilerden; 34’ünün (%37) yakacak, 34’ünün (%36) mobilya yapımı, 16’sının (%16) boya elde etme ve 11’sinin (%11) güzel koku sağlama amaçlarıyla kullanılabilirliği tespit edilmiştir.

Şekil 4. Farklı kullanım olanaklarına sahip bitkilerin en çok hangi amaçlarla kullanılabilirleri.

Figure 4. Plants with different usage possibilities can be used most for which purposes.

Şekil 5’te görüldüğü üzere etnobotanik kullanım olanaklarına sahip bitkilerin en çok bulunduğu kentsel açık yeşil alanlar incelendiğinde bu bitkilerden; 89’unun (%56) Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Zihni Derin Yerleşkesi’nde, 89’unun (%56) Ziraat Botanik Parkı’nda, 64’ünün (%40) Sahil Parkı/Mesut Yılmaz Parkı’nda, 55’inin (%34) Isırlık Tabiat Parkı’nda, 31’inin (%19) 15 Temmuz Demokrasi Parkı’nda bulunduğu tespit edilmiştir.

Şekil 5. Etnobotanik kullanım olanaklarına sahip bitkilerin en çok bulunduğu kentsel açık yeşil alanlar.

Figure 5. Urban open green areas with the highest number of plants with ethnobotanical use possibilities.

TARTIŞMA VE SONUÇ

İnsanlık tarihi kadar eskiye dayanan bitki-insan ilişkileri yüzyıllar boyunca nesilden nesile aktararak günümüze kadar ulaşmıştır. İnsanlar ile bitkiler arasındaki ilişkileri bütün yönleriyle ele alan etnobotanik bilimi de bu konuda çok önemli bir role sahiptir. Bu bilim sayesinde, bitkilerin birçok farklı kullanımlarıyla (tıbbi, gıda, mobilyacılık, yakacak odun, boyar madde, güzel koku amaçlı vb.) ilgili bilgiler ortaya çıkmakta ve kayıt altına alınmaktadır. Bu sayede yerel halkların kültürlerinin korunmasına ve gelecek nesillere aktarılmasına, biyolojik çeşitliliğin korunmasına, kırsal kalkınmaya destek olunmasına, nadir, endemik ve nesli tükenme tehlikesi altında olan türlerin tespit edilerek bu türlerin korunması için gerekli verilerin sağlanmasına yardımcı olmaktadır (Baytop, 1999; Kendir & Güvenç, 2010).

Doğal yapısından kaynaklanan zengin bir bitki örtüsüne sahip olan Rize ili bu kapsamda önemli bir etnobotanik kullanım potansiyelini de barındırmaktadır. Rize kentsel açık yeşil alanlarında kullanılan bitkilerin etnobotanik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla yürütülen bu çalışmada, 160 farklı bitki taksonu tespit edilmiştir. Bu bitkilerin 155 tanesinin tıbbi amaçlı kullanım, 116 tanesinin gıda amaçlı kullanım, 111 tanesinin ise hem tıbbi hem de gıda amaçlı kullanım özelliklerine, 96 tanesinin de farklı kullanım (mobilyacılık, yakacak odun, boyar madde, güzel koku amaçlı vb.) olanaklarına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Çalışma kapsamında etnobotanik kullanım olanakları paylaşılan bitkiler arasında Rize kenti ile özdeşleşen aynı zamanda doğal bir takson olan *Prunus laurocerasus* L. (Karayemiş/Laz Kirazı) bitkisinin önemli tıbbi ve gıda amaçlı kullanım olanaklarının olduğu görülmüştür. Rize kenti açık yeşil alanlarında sıkça tercih edilen ve kente kimlik kazandıran bir takson olan karayemiş bitkisinin (Karaşah & Sarı, 2018) sahip olduğu bu özelliklerin yerel kültürün devamlılığı açısından gelecek nesillere aktarılması oldukça önemlidir.

Sonuç olarak, ülkemiz sahip olduğu zengin flora çeşitliliği sayesinde etnobotanik çalışmalar için önemli fırsatlar sunmaktadır. Bu çalışmalar sayesinde yerel halk ile bitkiler arasındaki ilişki daha bilinçli bir şekilde gelişim göstererek kayıt altına alınabilecektir. Rize ili özelinde de bitkilerin etnobotanik kullanım olanaklarının yöre insanına tanıtılması sahip olunan zengin bitki çeşitliliğinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasının yanı sıra ilin kalkınmasında da önemli bir rol üstlenecektir.

KAYNAKLAR

- Albayrak, N.B. (2019).** Orhaneli ve Büyükorhan (Bursa) ilçelerinde etnobotanik bir araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*, Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye, 204 s.
- Altay, V. & Karahan, F. (2012).** Tayfur Sökmen kampüsü (Antakya-Hatay) ve çevresinde bulunan bitkiler üzerine etnobotanik bir araştırma. *Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi*, 2(7), 13-28.
- Anşin, R. (1980).** *Doğu Karadeniz Bölgesi florası ve asal vejetasyon tiplerinin floristik içerikleri*. Doçentlik Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Trabzon, Türkiye.
- Bayramoğlu, E. & Ercan Oğuztürk, G. (2020).** Kurakçıl peyzaj açısından Rize sahil parkının incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 10(21), 13-24.
- Baytop, T. (1999).** *Türkiye’de bitkiler ile tedavi (geçmişte ve bugün)*. Nobel Tıp Kitabevleri, 480, İstanbul.
- Bulut, G. (2008).** *Bayramiç (Çanakkale) yöresinde etnobotanik araştırmalar*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Caballero, B., Trugo, L.C. & Finglas, P.M. (2003).** *Encyclopedia of food sciences and nutrition, academic press*, 6406, Massachusetts.
- Çorbacı, Ö.L., Abay, G., Oğuztürk, T. & Üçok, M. (2020).** Kentsel rekreasyonel alanlardaki bitki varlığı; Rize örneği. *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormanlık Dergisi*, 16(2), 16-44.
- Deniz, L., Serteser, A. & Kargoğlu, M. (2011).** Uşak Üniversitesi ve yakın çevresindeki bazı bitkilerin mahalli adları ve etnobotanik özellikleri. *AKÜ Fen Bilimleri Dergisi*, 1, 57-72.
- Duke, J. A., Bogenschutz-Godwin, M.J., Duccellar, J. & Duke, P.A.K. (2002).** *Handbook of medicinal herbs*, 2nd Edn., CRC Press, 893, New York.
- Gül, V. (2014).** Rize yöresine ait tıbbi ve aromatik bitkilere genel bir bakış. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Üniversitesi Dergisi*, 4(4), 97-107.
- Güner, A., Aslan, S., Ekim, T., Vural, M. & Babaç, M.T. (2012).** *Türkiye bitkileri listesi (damarlı bitkiler)*. Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmaları Derneği Yayını. İstanbul.
- Karamanoğlu, K. (1977).** *Farmasötik botanik*. Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Yayınları, Ders Kitabı Sayı:44, Ankara.
- Karaşah, B. & Sarı, D. (2018).** Kent kimliğinde etkili bir bileşen: doğal bitkiler. *Social Sciences Studies Journal*, 4(26), 5539-5545.
- Kendir, G. & Güvenç, A. (2010).** Etnobotanik ve Türkiye’de yapılmış etnobotanik çalışmalara genel bir bakış. *Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi*, 30(1), 49-80.
- Kızıllarslan, Ç. (2008).** *İzmit Körfezi’nin güney kesiminde etnobotanik bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye, 291 s.
- Kocabaş, Y.Z. & Gedik, O. (2016).** Kahramanmaraş il merkezi semt pazarlarında satılan bitkiler hakkında etnobotanik araştırmalar. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Üniversitesi Dergisi*, 6(4), 41-50.
- Korkmaz, M. & Alpaslan, Z. (2015).** Ergan Dağı (Erzincan-Türkiye)’nin etnobotanik özellikleri. *Bağbahçe Bilim Dergisi*, 1(3), 1-31.
- Korkmaz, M. & Karakurt, E. (2014).** Kelkit (Gümüşhane) aktarlarında satılan tıbbi bitkiler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 18(3), 60-80.
- Koyuncu, O., Yaylacı, Ö.K. & Tokur, S. (2009).** Geyve (Sakarya) ve çevresinin etnobotanik açıdan incelenmesi. *OT Sistematik Botanik Dergisi*, 16(1), 123-142.
- Lall, N. (2018).** *Medicinal plants for holistic health and well-being*, Academic Press, 330, Massachusetts.
- Mete, O. (2009).** *Kabalıcı şifalı bitkiler ansiklopedisi*, Kabalcı Yayınları, 856, İstanbul.
- Mustafa, B., Hajdari, A., Pieroni, A., Pulaj, B., Koro, X. & Quave, C. (2015).** A cross-cultural comparison of folk plant uses among Albanians, Bosniaks, Gorani and Turks living in south Kosovo. *Journal*

of *Ethnobiology and Ethnomedicine*, **11**(39). DOI: [10.1186/s13002-015-0023-5](https://doi.org/10.1186/s13002-015-0023-5)

- Sadıkoğlu, N. (1998).** *Cumhuriyet dönemi Türk etnobotanik araştırmalar arşivi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye.
- Saraç, D.U., Özkan, Z.C. & Akbulut, S. (2013).** Rize ilinin etnobotanik özellikleri. *Biological Diversity and Conservation*, **6**(3), 57-66.
- Sarı, D. & Kardeş, B. (2018).** Bitkilendirme tasarımı öğeleri, ilkeleri ve yaklaşımlarının peyzaj tasarımı uygulamalarında tercih edilirliliği üzerine bir araştırma, *MEGARON*, **13**(3), 470-479.
- Surat, H. (2020).** Artvin'de doğal olarak yetişen bazı tıbbi-aromatik ve ekonomik değere sahip odunsu bitkilerin peyzaj mimarlığında kullanım alanlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, **13**(74), 240-248.
- Tarakçı Eren, E., Düzenli, T. & Alpak, E.M. (2021).** The intended use of plants in campus open green spaces. In: Rangelov, B., Berdenov, Z.G. & Efe, R. (Ed), *Developments in engineering and architecture*, 76-88p, St. Kliment Ohridski University Press, Sofija, Sofija, Bulgaria.
- Tarakçı Eren, E. & Düzenli, T. (2017).** Determination of the visual preference levels and perceptual differences in the appearance of certain taxa in different seasons, *Fresenius Environmental Bulletin*, **26**(12B), 8304-8315.
- Türkan, Ş., Malyer, H., Özaydın, S. & Tümen, G. (2006).** Ordu ili ve çevresinde yetişen bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, **10**(2): 162-166.
- URL-1. Google Earth. (2021).** Erişim tarihi: 19.01.2021, <http://earth.google.com/web/>.
- Yaldız, G., Yüksek, T. & Şekeroğlu, N. (2010a).** Rize ili orman ve kıyı köylülerinin kalkındırılmasında tıbbi ve aromatik bitkilerin önemi. *III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi*, 20-22 Mayıs 2010, Artvin, Türkiye, 1176-1186.
- Yaldız, G., Yüksek, T. & Şekeroğlu, N. (2010b).** Rize ili florasında bulunan tıbbi ve aromatik bitkiler ve kullanım alanları. *III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi*, 20-22 Mayıs 2010, Artvin, Türkiye, 1100-1114.
- Yılmaz, K.T., Alphan, H. & Gülçin, D. (2019).** Assessing degree of landscape naturalness in a Mediterranean coastal environment threatened by human activities. *Journal of Urban Planning and Development*, **145**(2), 05019004.
- Yüksek, T. (2017).** Rize ili arazi kullanım durumu, bazı ormancılık çalışmaları ve yağışların zamansal dağılımının genel bir değerlendirmesi. *Anadolu Çevre ve Hayvancılık Bilimleri Dergisi*, **2**(3), 59-66.